

Arcibiskupská knihtiskárna

1630 - 1852 (1928)

Významná pražská tiskárna a nakladatelství.

AK založil pražský arcibiskup, kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu jako nástroj pobělohorské rekatolizace Čech. Zpočátku (1630) byla AK přímo v arcibiskupském paláci na Hradčanech, už 1631 byla přemístěna do arcibiskupského semináře u Prašné brány (tzv. Králův dvůr - Aula regia); pak se uvádějí sídla: 1650-73 kolej sv. Norberta, 1674-76 Strahovský klášter, 1677-79 kolej sv. Norberta, 1679-86 Emauzy, 1686 u sv. Norberta, 1688-91 Králův dvůr, 1692-95 seminář sv. Norberta, 1695 Králův dvůr, 1696-1701 seminář sv. Norberta, 1701-1817 Králův dvůr, 1818-1928 Klementinum. Název byl uváděn různě a často měněn, hlavně podle umístění AK. Nejčastěji používané názvy byly: Arcibiskupská knihtiskárna (kněhtiskárna, tiskárna, impresi) v Králově dvoře, AK v kolegiu sv. Norberta, AK v semináři sv. Norberta, AK semináře v Emauzích, nebo Arcibiskupské písmo (typis) v uvedených místech, také jen stručně Arcibiskupský seminář, arcibiskupští tiskaři, Emauzy, Králův dvůr, v koleji sv. Vojtěcha, Tiskárna arcibiskupská, Tiskárna pana kardinála z Harrachu aj., a to v latinském, českém i německém znění. Někdy byla nazývána zkratkovitě "kralodvorská" nebo podle místního kostela "svatovojtěšská". Až do 1700 byla většinou spravována faktory, později byla pronajímána. A. V. z Harrachu ji měl 1630-34, 1637-38 ji držel nájemce J. P. Dvorský z Gryfí Hory; potom jsou známi faktoři: 1642 Zachariáš Aksamitek, 1663-64 Adam Kastner, 1664 Jan Götz, 1665-71 (Jan) Pavel Postříhač (Přistříhač, Tuchscherer), 1685 J. V. Koniáš, 1686 Jan Mattis, 1688-90 Vilém Knauff, 1690-92 J. M. Störiz (Strejc, Stüriz, Šteryc), 1692-94 Jan Mattis (Mattys), 1694 J. S. Beringer, 1695 J. M. Störiz, 1697-1700 J. S. Beringer (Berynkr); následovali nájemci: 1700-26 Wolfgang Wickhardt, 1726-27 J. A. Schilhart, 1727 J. J. Hoffmann, 1727-28 Kateřina Schilhartová, 1728-39 M. A. Höger, 1739-45 J. N. Fický, 1745-46 Bohumír Lange, 1746-58 F. K. Hladký, 1758-70 Jakub Schweiger, 1770 Kateřina Schweigerová (faktor J. A. Beránek), 1770 J. A. Beránek, 1771. -86 F. A. Höchenberger, 1786-1807 **J. J. Diesbach**, 1808-16 Josefa Diesbachová (faktoři 1808-12 Jan Vašíček, 1815-16 F. S. Bouček), 1817-18 J. J. Vetterle z Wildenbrunn, 1818 František Vetterle z W., 1819-38 Josefa Vetterlová (Fetterlová) z W. (faktoři 1820-27 **Tomáš Kubelka**, 1832-38 Václav Špinka), 1838-42 V. Špinka, 1842 Anna Špinková, 1842-49 Synové B. Haase (1848-49 faktor J. V. Žák), 1849-50 K. V. Medau (1850 řed. J. Kračmar), 1851 J. Kračmar, 1852 Musil. 1852 koupili AK Bedřich Rohlíček a Leopold Sievers, kteří již předtím (1849) koupili tiskárnu vdovy Marie Táborové a oba závody spojili v jeden. Od té doby zněl název Rohlíček a Sievers (arcibiskupská knihtiskárna); majitelé tohoto nového závodu se dále měnili, firma trvala do 1928.

AK sloužila v první řadě potřebám arcibiskupství. Byla zde tištěna a vydávána literatura náboženská, hlavně biblická, dogmatická i polemická,

církevněhistorická, kázání, modlitby a písně (od 1829 také **Časopis pro katolické duchovenstvo**). Jen řídce vycházela v AK literatura ostatní, a to zvláště právníká, historická, pedagogická, jazyková a užitková. Pokud byla vydávána díla světská, odrážel jejich výběr smýšlení, resp. hospodářské zájmy faktorů nebo nájemců. Ti většinou označovali knihy také svým jménem, někdy dokonce název AK vynechávali. V 17. a 18. století patřili ke známějším tiskařům, kteří vydávali a tiskli také české knihy a díla českých autorů: A. Kastner (B. Balbín: Examen melissaeum..., 1663), P. Postřihač (J. A. Komenský: Janua linguarum reserata aurea ... Zlaté dvěře jazykův otevřené..., 1667; **J. I. Dlouhoveský**: Ager benedictionis. Požehnané pole..., 1670 + Zdoroslaviček na poli požehnaném..., 1670), J. S. Beringer (**J. F. Hammerschmidt**: Historie klatovská, 1699), W. Wickhardt (Vocabularium trilingue ... - Vokabulář latinský, český a německý, 1704, opr. vyd. 1723; K. Račín: Operae ecclesiasticae, Robota církevní..., 1720), M. A. Höger (Dictionarium latino-germanico-bohemicum, 1729; J. B. Schönpflug z Gamsenbergu: Gruntovní kámen královského karlovského Nového Města pražského..., 1730), F. K. Hladký (M. Cochem: Zlatý nebeský klíč, přel. Edlbert Nymburský, 1753; V. Procházka: Žáček škol pobožných..., 1755). - Vydávání české světské literatury nabylo v AK významnějšího rozsahu teprve v 19. století zásluhou faktora J. Vetterlové **T. Kubelky** a především V. Špinky. Soudobá původní literatura byla zastoupena řadou beletristických i odborných děl (např. **F. L. Čelakovský**: Ohlas písní českých, 1840; **F. Doucha**: Druhá zpráva o slovanském evangelium v Remeši, 1844; **Š. Hněvkovský**: Děvín, 1829 + **Doktor Faust**, 1844; **J. Jungmann**: Slovesnost..., 1820 + O počátku a proměnách pravopisu českého, 1828; **J. Kollár**: Básně, 1821; **V. Nejedlý**: Otakar, 1835-36; Sebrané spisy J. K. Tyla, 1844-45, nedokonč.), překladová mj. několika operními librety, Chateaubriandovou Atalou (přel. **J. Jungmann**) a četnými povídkami i hrami Ch. Schmida (přel. **F. Černohouz**, **K. Hausmann**, **J. Hýbl**, **T. Kubelka**, J. V. Vlasák). Vydání některých těchto děl, zvl. původních, subvencovali autoři, mecenáši nebo instituce; tak např. **Jungmannův** Slovník česko-německý (5 sv., 1835-39) vycházel "pomocí **Českého muzeum**" aj. (Nakladatelskou a tiskařskou produkci známějších tiskařů AK pojosefínské doby, **J. J. Diesbacha**, J. Vetterlové, V. Špinky a Synů B. Haase, uvádí LČL v heslech věnovaných jejich činnosti.) Během dvou století, kdy byla AK majetkem pražského arcibiskupství, byla v ní tištěna a vydána díla několika desítek spisovatelů, jako byli např.: **K. Amerling**, sv. Augustin (A. Aurelius), B. Balbín, A. F. J. z Blanckenfeldu, **B. Bílejovský**, M. T. Cicero, M. v Cochem, sv. Cyprián (C. T. Cyprianus), **F. L. Čelakovský**, J. F. Devoty, **J. I. Dlouhoveský**, **F. Doucha**, J. Filčík, **J. F. Hammerschmidt**, **V. Hanka**, J. E. B. Havelka, **F. Havránek**, **Š. Hněvkovský**, J. P. Horčice, D. A. Hubka z Lilienthalu, F. R. Chateaubriand, Jan Zlatoústý (Chrysostomus), J. V. Jirsík, **J. Jungmann**, F. S. Kodym, **J. Kollár**, **J. A. Komenský**, **J. Kořínek**, A. v. Kotzebue, J. E. Krbec, **T. Kubelka**, **J. R. Macan**, **S. K. Macháček**, **J. J. Marek**, **J. V. J. Michl**, **V. Nejedlý**, **P. Ondrák**, **J. V. Paroubek**, J. S. Presl, **V. Procházka**, **V. F. Procházka**, **A. J. Puchmajer**, K. Račín, **F. A. Rokos**, J. Rychlovský, J. V. Sedláček, J. B. Schönpflug z

Gamsenbergu, F. J. Sláma (Bojenický), J. F. Smetana, Ch. Schmid, V. Staněk, P. Šedivý, V. S. Štulc, J. K. Tyl, F. A. Vacek, F. J. Vacek (Kamenický), V. V. Václavíček, F. Vambera, Varinus (Guarino), P. Vergilius Maro, K. F. van der Velde, F. B. Veverka, K. Vinařický, S. Vydra, J. J. Weingarten, V. Zahradník, K. V. Zap.

LITERATURA:

J. Volf: Jak dlouho působila knihtiskárna arcibiskupského semináře v Emauzích, Vitrinka 1933.

Otruba Mojmír, Homola Oleg